

Vastaus valtuustoaloitteeseen: Arja Simolan valtuustoaloite 11.11.2024
Kotihoidontuen kuntalisän käyttöön ottaminen

Valtuutettujen aloitteet

Kaupunginvaltuusto 11.11.2024 § 103

Valtuutettu Arja Simola jätti aloitteen: Kotihoidontuen kuntalisän käyttöön ottaminen.

Valtuutettu Jukka Mölsä jätti Orimattilan Keskustan valtuustoryhmän puolesta aloitteen: Kuntien varautuminen, turvallisuus ja huoltovalmius -tilaisuuden järjestäminen ja organisointi.

Valtuutettu Pertti Laaksonen jätti aloitteet:

- Suomen Sotaveteraanien perinnetyön korostaminen ja tiedonvälitys nuoremmille
- Kylien vesiosuuskuntien toiminnan turvaaminen
- Kuivannon koulun ja päiväkodin lopetusta ei pidetä järkevänä

Kaupunginhallitus 02.12.2024 § 422

Valmistelu ja lisätiedot hallintojohtaja Lilli Peltonen,
lilli.peltonen(at)orimattila.fi

Valtuutettu Arja Simola jätti aloitteen "Kotihoidontuen kuntalisän käyttöön ottaminen" kaupunginvaltuuston kokouksessa 11.11.2024.

Valtuutettu Jukka Mölsä jätti Orimattilan Keskustan valtuustoryhmän puolesta aloitteen "Kuntien varautuminen, turvallisuus ja huoltovalmius -tilaisuuden järjestäminen ja organisointi" kaupunginvaltuuston kokouksessa 11.11.2024.

Valtuutettu Pertti Laaksonen jätti aloitteet "Suomen Sotaveteraanien perinnetyön korostaminen ja tiedonvälitys nuoremmille", "Kylien vesiosuuskuntien toiminnan turvaaminen" ja "Kuivannon koulun ja päiväkodin lopetusta ei pidetä järkevänä" kaupunginvaltuuston kokouksessa 11.11.2024.

Esittelijä Kaupunginjohtaja Kalle Larsson

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää ohjata,

- Arja Simolan jättämän aloitteen "Kotihoidontuen kuntalisän käyttöön ottaminen" sivistystoimialan valmisteluun,
- Jukka Mölsän jättämän Keskustan valtuustoryhmän aloitteen "Kuntien varautuminen, turvallisuus ja huoltovalmius -tilaisuuden

järjestäminen ja organisointi" konsernipalveluiden valmisteluun,
- Pertti Laaksosen jättämän aloitteen "Suomen Sotaveteraanien perinnetyön korostaminen ja tiedonvälitys nuoremmille" sivistyspalveluiden valmisteluun,
- Pertti Laaksosen jättämän aloitteen "Kylien vesiosuuskuntien toiminnan turvaaminen" kaupunkikehitys- ja teknisen toimialan valmisteluun sekä
- Pertti Laaksosen jättämän aloitteen "Kuivannon koulun ja päiväkodin lopetusta ei pidetä järkevänä" sivistyspalveluiden valmisteluun.

Päätös Kaupunginhallitus päätti ohjata,
- Arja Simolan jättämän aloitteen 'Kotihoidontuen kuntalisän käyttöön ottaminen' sivistystoimialan valmisteluun,
- Jukka Mölsän jättämän Keskustan valtuustoryhmän aloitteen 'Kuntien varautuminen, turvallisuus ja huoltovalmius -tilaisuuden järjestäminen ja organisointi' konsernipalveluiden valmisteluun,
- Pertti Laaksosen jättämän aloitteen 'Suomen Sotaveteraanien perinnetyön korostaminen ja tiedonvälitys nuoremmille' sivistyspalveluiden valmisteluun,
- Pertti Laaksosen jättämän aloitteen 'Kylien vesiosuuskuntien toiminnan turvaaminen' kaupunkikehitys- ja teknisen toimialan valmisteluun sekä
- Pertti Laaksosen jättämän aloitteen 'Kuivannon koulun ja päiväkodin lopetusta ei pidetä järkevänä' sivistyspalveluiden valmisteluun.

Jakelu toimialat

Sivistysvaliokunta 13.05.2025
301/00.01.03/2024

Valmistelu ja lisätiedot Varhaiskasvatuspäällikkö Johanna Lepistö,
johanna.lepisto(at)orimattila.fi, vs. sivistysjohtaja Esa Kähkönen,
esa.kahkonen(at)orimattila.fi

Valtuutettu Arja Simola on 11.11.2024 § 103 jättänyt valtuustoaloitteen lasten kotihoidon tuen kuntalisästä. Aloitetta ovat kannattaneet valtuutetut Venla Avelin, Sari Eiranen, Sanna Heikkinen ja Saku Salminen. Valtuutetut esittävät, että Orimattilan kaupunki ottaa käyttöön kotihoidon tuen kuntalisän. Kuntalisää maksettaisiin Kelan lakisääteisen kotihoidon tuen lisäksi alle 3-vuotiaasta kotihoidossa olevasta lapsesta. Valtuustoaloite on liitteenä. Kotihoidon tuen kokonaisuutta ja kuntalisäkokeiluja muista kunnista esiteltiin sivistysvaliokunnan iltakoulussa 7.1.2024.

Kotihoidon tuen lakisääteiset osat

Alle 3-vuotias lapsi, joka ei ole kunnallisessa tai palvelusetelillä tuotetussa varhaiskasvatuksessa eikä saa yksityisen hoidon tukea, on oikeutettu kotihoidon tukeen. Oikeus kotihoidon tukeen alkaa heti

vanhempainrahakauden jälkeen. Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen) tai yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja (esim. yksityinen päiväkotitoi tai perhepäivähoitaja). Kotihoidon tuki on kaikilta osiltaan kunnan kustantamaa tukea perheille, vaikka tuki maksetaankin Kelan toimesta. Kotihoidon tuki muodostuu seuraavista osista:

- kaikille maksettavasta lakisääteisestä hoitorahasta 377 euroa/lapsi/kk
- tulojen ja perheen koon mukaan määräytyvästä hoitolisästä 0-202 euroa
- jokaisesta muusta perheen alle 3- vuotiaista maksettavasta osasta 113 euroa/lapsi/kk
- jokaisesta muusta perheen yli 3-vuotiaasta mutta alle kouluikäisestä lapsesta maksettavasta osasta 72 euroa/lapsi/kk

Orimattilassa kotihoidon tuella olevia lapsia oli vuonna 2024 keskimäärin 103 lasta. Kuukausittainen vaihteluväli oli 76-120 lasta. Vuonna 2024 tukea maksettiin edellä mainituista lakisääteisistä osista koostuen yhteensä 372 000 euroa. Orimattilassa ei ole ollut käytössä kunnan vapaaehtoista osuutta, niin sanottua kotihoidon tuen kuntalisää.

Kuntaliiton selvitykset

Kuntaliiton (Lahtinen & Svartsjö 2024) selvityksen mukaan kuntalisän maksaminen ei ole yleistä, vaikka sitä maksavien kuntien määrä on kasvanut. Vuonna 2022 kunnista 21 % maksoi kuntalisää, kun vuonna 2024 kuntalisän maksajia oli 25 % kunnista. Kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen on suhteellisesti hieman muita yleisempää pienissä alle 5 000 asukkaan kunnissa. Suhteellisesti vähiten kuntalisää maksetaan 50 000 – 100 000 asukkaan kunnissa. Keskimääräinen kuntalisän suuruus alle 3-vuotiaasta lapsesta on 189 euroa. Lisän suuruuden vaihteluväli on alle 3-vuotiaasta lapsesta 50–400 euron välillä. Sisaruskorotus 30–200 euron välillä ja keskimäärin 77 euroa.

Kuntaliiton mukaan vaikuttaa siltä, että kuntalisän maksamisella ei ole enää niin merkittävää vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään kuin aiemmin on ollut. Vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä vielä noin 30 % vastanneista kunnissa arvioi vastaavasti kuntalisän maksamisen vaikuttaneen varhaiskasvatuksen kysyntään. Jos vastauksia verrataan vielä vuoden 2020 kyselyyn, lähes puolet (49 %) kysymykseen vastanneista arvioi, että kuntalisän maksamisella on ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään. Kuntalisän maksaminen oli myös silloin jonkin verran vähentänyt varhaiskasvatuspalvelujen kysyntää.

Uusimpien 2024 tietojen mukaan kuntalisä ei ole tuottanut kustannussäästöjä kuntalisäkokeiluja suorittaneissa kunnissa. Selvityksen mukaan kunnista, joissa maksettiin kuntalisää, lähes puolet arvioi, että kuntalisän maksamisella ei ole ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään. Sen sijaan kuntalisän

maksamisen arvioitiin myöhentävän hieman lapsen aloittamista varhaiskasvatuksessa.

Juuri ennen Kuntaliiton teettämää viimeistä (2024) selvitystä varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tulorajoja on korotettu merkittävästi. Tällä on tavoiteltu osallistumisasteen nousua, sillä isolta osalta perheitä ei enää peritä asiakasmaksuja. Ilmainen tai yhä edullisemmaksi asettuva varhaiskasvatuksen asiaksmaksu voi vaikuttaa valintaan varhaiskasvatuksen ja kotihoidontuen välillä.

Kuntalisäkokeilut

Kempeleen kunta maksoi 2024 päättyneessä kuntalisäkokeilussa 350 euroa/kk/lapsi suuruista kuntalisää. Kokeilu ei muuttanut varhaiskasvatukseen osallistumisen tai kotihoidon tilannetta.

Lempäälän kuntalisäpilotissa, jossa maksettiin 400 euroa/kk/lapsi kuntalisää, havaittiin varhaiskasvatuksen aloittamisen myöhentyvän noin 1,5-4 kk. Lempäälän kuntalisäpilotti päättyi 2025.

Seudullisesti kuntalisä on käytössä Hartolassa 200 euroa/kk ja Mäntsälässä 150 euroa/kk. Mäntsälässä saadun vastauksen mukaan lisän maksamisella ei ole ollut vaikutusta pienten lasten kotiin jäämiseksi, vaan varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut koko ajan.

Edellä esitetyn valossa kuntalisä ei näytä tuottavan kustannussäästöjä. Lisän maksaminen voi viivästyttää hieman varhaiskasvatuksessa aloittamista. Lisän voidaan ajatella lisäävän kotihoidon joka tapauksessa valitsevien perheiden taloudellista hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksen järjestämisen tavoitteet

Orimattilan kaupunki järjestää useimmin varhaiskasvatusta kunnallisena päiväkotitoimintana, jossa lapsia on hieman yli 500. Kunnallisessa perhepäivähoidossa lapsia on 28 ja palvelusetelillä yksityisissä päiväkodeissa noin 160. Yksityisen hoidon tukea ja yksityisen hoidon tuen kuntalisää myönnetään noin 20 lapselle perheen valitessa yksityisen ryhmäperhepäivähoidon tai perhepäivähoidon. Ruotsinkielistä varhaiskasvatusta toteutetaan ostopalvelutoimintana vuositasolla alle viidelle lapselle.

Vuonna 2018 voimaan tulleen varhaiskasvatustlain, valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja hallitusohjelmien yhtenä tavoitteena on ollut tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääminen varhaiskasvatuksen osallistumisastetta kasvattamalla. Lisäksi varhaiskasvatustlain mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Erityisen tärkeää varhaiskasvatus on epäedullisissa sosioekonomisissa olosuhteissa eläville lapsille. Varhaiskasvatukseen osallistumisen merkitystä korostetaan tasa-arvoisen oppimisen ja koulutukseen osallistumismahdollisuuksien ensimmäisenä askeleena.

Kuntalisän käyttöönottoa edeltävät selvitykset

Seuraavassa taulukossa esitetään arvioitu menolisäys eri suuruisilla kuntalisillä, mikäli kuntalisää maksettaisiin. Vuosikustannuksia on arvioitu vuoden 2024 keskimääräisellä lapsimäärällä 103, jotka ovat olleet lakisääteisen kuntalisän piirissä.

Kuntalisä/kk/alle 3-vuotias	Kustannukset/vuosi
150	123 600
250	309 000
400	494 400

Jotta kuntalisä olisi kustannusneutraali, tulisi varhaiskasvatuksessa jo aloittaneiden lasten siirtyä merkittävässä määrin ja pysyvästi takaisin kotihoitoon. Orimattilan maantieteellisesti laajalle ulottuvassa palveluverkossa takaisin kotihoitoon siirtyvien lasten tulisi olla samalta alueelta ja jopa samasta päiväkodista, jotta selkeitä henkilöstö- ja tilasäästöjä saataisiin aikaan. Yhden työntekijän vähenemä vaatisi seitsemän yli 3-vuotiaan tai neljän alle 3-vuotiaan lapsen pysyväisluonteista vähentymistä yhdestä päiväkodista ja lapsiryhmästä.

Mikäli kotihoidon tuen kuntalisää maksettaisiin, on kotihoitoon siirtymisen sijasta oletettavampaa, että se myöhentää lapsen aloitusta joitakin kuukausia. Tällä voitaisiin arvioida olevan myönteistä vaikutusta kesken toimintavuoden tarvittavien paikkojen järjestämiseen huoltajan toivomasta sijainnista. Elokuussa 2025 käynnistyvän toimintakauden ryhmäsuunnitelmat ovat valmiit ja kaikki varhaiskasvatusta tarvitsevat lapset saavat paikan. Pitkin toimintakautta 2025-2026 saapuvien hakemusten varalle on jonkin verran järjestelyvaraa ja tarvittaessa lisäryhmämahdollisuus.

Vaikutusten edellä esitettyä tarkempaan vaikutusarvioon Orimattilassa tulisi koostaa selvitys, jossa selvitettäisiin kohderyhmän valintoja sekä tarkasteltaisiin kotihoidontuen ja kuntalisän todennäköisiä taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia. Tarjous selvitystyöstä on kysytty yritykseltä, joka on tehnyt yli 20 vastaavaa selvitystä. Pyydetyn tarjouksen perusteella selvitystyön hinta olisi 8 750 euroa ja aikaa selvitystyölle tulisi varata 8 viikkoa tilauksesta.

Olennaista on huomioida se, että noin sata lasta olisi joka tapauksessa kotihoidossa ja he saisivat kuntalisän niin, että se lisää välittömästi varhaiskasvatuksen kustannuksia muiden kustannuspaineiden, kuten henkilöstömenojen ja terveellisiin ja turvallisiin toimitiloihin liittyvien kustannusten lisäksi.

Johtopäätökset

Edellä on esitetty Kuntaliiton selvityksiin ja kuntalisäkokeiluihin liittyviä perusteluja sille, että kuntalisän maksamisella ei voida vaikuttaa varhaiskasvatuksen kysyntään eikä sen maksamisella voida saada kustannushyötyjä. Orimattilaan muuttavien

lapsiperheiden kannalta merkityksellisiä ovat toimivat ja laadukkaat varhaiskasvatuspalvelut sekä paikan järjestyminen arkea palvelevasta sijainnista. Kuntalisän voidaan kuitenkin ajatella lisäävän kotihoidon joka tapauksessa valitsevien perheiden taloudellista hyvinvointia. Tällöin kyse on varhaiskasvatuksen palvelualueelle kohdistuvasta kustannuslisäyksestä. Selvitystyön ostamisen ei arvioida tuovan lisätietoa valtuustoaloitteen käsittelemiseksi.

Yritysvaikutusten arviointi

Myönteinen vaikutus	positiivinen 3	neutraali 2	negatiivinen 1	Kielteinen vaikutus
Edistää yritystoiminnan edellytyksiä ja liiketoimintamahdollisuuksia Orimattilassa		x		Kaventaa yritystoiminnan edellytyksiä ja liiketoimintamahdollisuuksia Orimattilassa
Lisää Orimattilan vetovoimatekijöitä	x			Vähentää Orimattilan vetovoimatekijöitä
Vaikuttaa positiivisesti työllisyyteen ja aluetalouteen			x	Ei työllisyys- tai aluetalousvaikutuksia
Vaikuttaa positiivisesti yritysilmapiiriin		x		Vaikuttaa negatiivisesti yritysilmapiiriin

Esittelijä Vs. sivistysjohtaja Esa Kähkönen

Päätösehdotus

Sivistysvaliokunta päättää antaa esittelytekstinä olevan selvityksen kaupunginhallitukselle vastauksena valtuustoaloitteeseen ja esittää, että aloite todetaan loppuun käsitellyksi.

Päätös